

EYUB

J. Roth'dan çev.: Burhan Arpad, Eyub, ABC Kitapevi Yayını, İstanbul, 1943.

Burhan Arpad, İnsan dergisinde J. Roth için yazdığı bir yazıda bu Avusturyalı muharrir için “geçen harp sonrası Alman edebiyatının belli başlı mümessillerindendir” diyor. “Eyub”un tercümesi ile de bu muharriri memleketimiz okurlarına tanıtmış oluyor. Eyub 1930 da neşredilmiş. Muharrir ve bu eseri “Modern Roman” devresi dediğimiz devreye giriyor. Bununla beraber, roman çeşidi bakımından Eyub, yeni roman çeşidine pek uymuyor; neşredildiği tarihi bilmeseydik eserin mahiyetine bakarak yeni denecek kadar yakında çıkmış bir roman olduğunu tahmin edemezdik. Eser yapısı itibarile bir romandan ziyade uzun bir hikâyeye benziyor. Karakterlerin adedi az, hadiseler tek bir çizgi üzerine sıralanmış. Böyle olunca, muharririn hikâyenin şahısları üzerinde durması, onların karakterlerini işlemesi beklenir, Roth onu da yapmıyor. “Modern” romanı vasıflandıran teferruatlı, çok cepheli şahsiyet portreleri çizmek işi ile de uğraşmıyor. Bugünün şahıslarında ve onların romanlara akseden örneklerinde görülen çok cephelilik, mudillik, zıtlıklar, müphemlikler bu romanın şahıslarında yok. Muharrir bize bu şahısların aslında basit kimseler olduğunu da göstermiyor; sadece onların üzerinde durmuyor. Biz onları yalnız kabuktan tanıyoruz: Eserin kahramanı Mendel Singer son derece dindar bir yahudidir; büyük oğlu sıhhatli, kuvvetli ve cesurdur, ortanca oğlu zeki, kurnaz, beceriklidir; küçük oğlu, büyüyünce iyileşip iyi yürekli, “hassas” bir kimse olmağa namzet saralı bir çocuktur; kızı ise daha küçükten kokettir; karısı, çocuklarına düşkün, fedakâr, çalışkan ve beceriklidir. Bütün bu şahısları yalnız bu tek cepheleri ile tanıyoruz. Bunlar, keskin hatlı siluhetlerdir; gördüğümüz kadarını vazıh olarak görüyoruz, fakat daha ötesini, derinliklerini görmüyoruz; onları bütünlüklerinde tanımıyoruz. Bunun için şahıslar hakikî hissini vermiyor, onlarla bir türlü tanışamadığımızı hissediyoruz.

Şahısların üzerinde durmadığına göre muharrir onların dışındaki hadiselerle, cemiyetle mi alâkadardır? Bir sosyal durumu, meseleyi mi bize vermek istiyor? O da değil. Bu tek cepheleri ile verilen karakterler ve onların başından geçenler tek bir gayeye hizmet için eserde yer almıştır: Mendel Singer’in başına felâket getirmek, onun sabır ve tahammülünü imtihan etmek. Bütün şahısların ve hâdiselerin hikmeti vücudu bu olduğu için, hikâyenin kuruluşu, yapısı da uygun olarak sade, basittir, parçalar birbirine sıkı bağlanarak ve hep birden tek istikamette, yan yollara sapmadan en kesif, hikâyenin temposunun en kuvvetli vurduğu noktaya yönelmiştir: dindarlık yegâne ve hâkim şahsiyet vasfı olan Mendel Singer’in dinini inkâr etmesi hâdisesi. Bizce kitabın en kuvvetli ve güzel parçası arka arkaya gelen felâketlerden sonra ihtiyarlığında yapılmış kalan Mendel Singer’in, nihayet, yegâne desteği olan dinine ve onunla beraber bütün kendi mazisine, kendi şahsiyetine karşı isyanıdır. Ancak bu sayfalarda Mendel Singer’i yalnız bir siluhet olarak değil, yakından, gerçek bir insan olarak tanıyoruz. Fakat kitap maalesef burada eriştiği tempoyu, şiddeti sonuna kadar devam ettiremiyor. Hikâye Holivut filimlerinde alıştığımız bir tarzda

bitiyor: mesut bir netice ile. Mendel ailesi Amerikaya hicret ederken arkada saralı hasta olarak bıraktıkları, hayatından ümit kestikleri küçük oğulları bir gün ansızın Mendel Singer'in karşısına iyileşmiş, büyümüş, meşhur ve zengin bir sanatkâr olarak çıkıyor, babasını alıp New-York'un en lüks otellerinden birine götürüyor. Oğlu ile beraber bütün din dünyası da beraber geri dönüyor.

Eserin yegâne güzelliği, bitiş istisna edilirse, hikâyenin yapısında, akışındadır ve yarattığı atmosferin değişik çeşnisindedir. Tercümesi umumiyetinde iyidir; Maarif Vekilliği Tercüme Bürosunun takdirini kazanmıştır. Burhan Arpad'ın çalاکalem tercüme etmediği, eserin üzerinde itina ile çalıştığı görülüyor. Bu yolda çalışmalarına devam ederek bize Garp edebiyatının yeni, ileri eserlerini kendi dilimizde tanıtacağını umuyoruz.

Adımlar, Sayı 3, Temmuz 1943